

Dwustulecie przyjazdu Adama Mickiewicza do Petersburga

21 listopada 2024 r. mija 200 lat od przyjazdu **Adama Mickiewicza** (1798–1855) do Petersburga. Datę tę warto odnotować, ponieważ pobyt wieszczka w mieście nad Newą i w innych częściach Rosji odcisnął głębokie piętno na polskiej kulturze i szerzej – świadomości narodowej. Był okresem formowania się oraz dojrzewania poety. Dość wspomnieć takie utwory jak cykle sonetów, *Konrad Wallenrod* czy *Dziady* część III, które na stałe weszły do kanonu polskiej literatury.

Przypomnijmy, że zsyłka Mickiewicza miała być bezterminowa. Szczęśliwie, skazanemu w procesie młodzieży wileńskiej poecie udało się na zawsze opuścić carskie imperium po niespełna pięciu latach, w 1829 r. W Petersburgu przebywał blisko dwa lata. Biografowie są zgodni, że czas ten okazał się – paradoksalnie – niezwykle dla niego pomyślny zarówno pod względem twórczym, jak i osobistym. Tomasz Łubieński (1938–2024) podkreślał w biografii *M jak Mickiewicz* (wyd. 1, Warszawa 1999), że lata te poeetę „[...] ukształtowały, doświadczyły. Dały wyobrażenie o sile talentu. Odkryły słabości charakteru”. Otworzyły też przed nim zupełnie nowe perspektywy. Zdobył uznanie dla swojego talentu literackiego i improwizatorskiego. W Rosji powstały wielkie arcydzieła liryki polskiej: sonety krymskie i odeskie. W Petersburgu ujrzały światło dzienne *Konrad Wallenrod*. *Powieść historyczna z dziejów litewskich i pruskich* (1828) oraz dwutomowa edycja *Poezji* (1829). Napisany trzy lata później w Dreźnie *Ustęp* III części *Dziadów* to w istocie przerażająca poetycka wizja imperialnej stolicy zbudowanej przez cara despotę na „palach i ciałach Moskalów”. A to, że poeta dał się uwieść urodzie salonowego życia w Petersburgu, nie dziwi – był wówczas młody. Ale swoje i tak wiedział.

Najbardziej, jak się wydaje, rozpowszechniony portret poety, wykazujący „zadziwiająco podobieństwo”, pędzla **Walentego Wańkowicza** (1799–1842) *Adam Mickiewicz na Judahu skale* (w zbiorach Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie) powstał na przełomie lat 1827 i 1828 w petersburskiej pracowni malarza na Wyspie Wasiljewskiej [Васильевский остров]. Pokazany na wystawie w Cesarskiej **Akademii Sztuk Pięknych**, został wysoko oceniony. W 1998 r., w dwusetną rocznicę urodzin poety, w centrum Sankt Petersburga (Zaułek Graftski [Графский пер.] 8) stanął pomnik Mickiewicza. Należy zaznaczyć, że do dziś koncentruje się wokół niego ważna część działalności miejscowych Polaków i środowisk polonijnych, co ma niemałe znaczenie tożsamościowe.

Petersburski pomnik Adama Mickiewicza (1798–1855) w zaułku Grafskim [Графский пер.] 8.
Fot. wykonana w dniu urodzin poety 24 grudnia 2021 r. © Ewa Ziółkowska

Ewa Ziółkowska
*Była dyrektor Instytutu Polskiego
w Sankt Petersburgu*